

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ

### ΜΕΘΟΔΟΣ

Ο Θουκυδίδης είχε πλήρη επίγνωση των δυσκολιών του έργου που αναλάμβανε.

Για τα παλαιότερα γεγονότα, ακόμη και πριν από τον Τρωικό πόλεμο ως τους Περσικούς Πολέμους, παρά την κοπιαστική προσπάθειά του οι δυσκολίες ήταν μεγάλες: οι άνθρωποι δέχονται αβασάνιστα (: άκριτα, χωρίς έλεγχο) ό,τι λέει ο ένας και ο άλλος ακόμη και για την γενέτειρά τους. Δεν αναζητούν με κούραση την αλήθεια. Εκεί όπου οι πηγές του δεν μπορούσαν να είναι αξιόπιστες, με τα δεδομένα της εποχής, ο Θουκυδίδης χρησιμοποιεί λογικές μεθόδους και καταγράφει τις ιστορικές αλλαγές με πορίσματα «είκότα» (: εύλογα, σύμφωνα με την λογική και την πείρα), «σημεῖα» ή «μαρτύρια» (: ενδείξεις και αποδείξεις) και «τεκμήρια» (: συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η έρευνα).

Για τα γεγονότα της εποχής του, του Πελοποννησιακού Πολέμου, δεν καταδέχθηκε να περιλάβει στο έργο του πληροφορίες από τον πρώτο τυχόντα, ούτε ό,τι νόμιζε ο ίδιος, αλλά μόνο στοιχεία για όσα γεγονότα είχε προσωπική γνώση και για τα οποία είχε κάνει επίπονη έρευνα ακούοντάς τα και από άλλους:

- αυτοψία,
- επίσκεψη των πεδίων των μαχών,
- συλλογή και αξιολόγηση πληροφοριών,
- μελέτη επίσημων κειμένων και κρατικών αρχείων.

Στην προσπάθειά του για χρονολογική ακρίβεια στην έκθεση των γεγονότων οι δυσκολίες ήταν μεγάλες. Οι ελληνικές πόλεις-κράτη δεν είχαν ενιαίο χρονολογικό σύστημα και κοινές ονομασίες για τους μήνες του σεληνιακού έτους. Η επιμονή του να καταγράψει με απόλυτη ακρίβεια το χρόνο των γεγονότων είναι σαφής στον καθορισμό του χρονικού σημείου της έκρηξης του πολέμου, με την εισβολή των Θηβαίων στις Πλαταιές. Ακολουθώντας τον τρόπο χρονολογικής έκθεσης του Ελλάνικου του Μυτιληναίου εξιστορεί τα γεγονότα κατά χρονολογική σειρά και όχι κατά θεματικές ενότητες, χρόνο με χρόνο, διαιρώντας το έτος σε θέρος (8 μήνες στρατιωτικών επιχειρήσεων) και χειμώνα (4 μήνες απόσυρσης του κυρίου σώματος των αντίπαλων στρατευμάτων στις βάσεις τους).

### Δημηγορίες

Σαφώς δηλώνει ο Θουκυδίδης ότι ακόμη και για τις περιπτώσεις στις οποίες ήταν ο ίδιος στο ακροατήριο, υπήρξε μεγάλη δυσκολία να παρατεθούν αυτολεξεί οι δημηγορίες, οι λόγοι που εκφώνησαν πολιτικοί και στρατιωτικοί κατά την προετοιμασία του πολέμου ή κατά τη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων. Ο Θουκυδίδης δηλώνει ότι δεν απομακρύνθηκε από την κεντρική ιδέα των λόγων και έγραψε, κατά τη δική του κρίση, ό,τι ήταν καταλληλότερο να λεχθεί σε κάθε περίπτωση. Δεν πρέπει να περιμένει κανείς «φυσικότητα» ως προς διαλεκτικές διαφοροποιήσεις των ομιλητών ανάλογα με τον τόπο καταγωγής τους.

Οι δημηγορίες αποδίδουν τα κίνητρα, τους σχεδιασμούς, τους στόχους των ομιλητών, την προσωπικότητά τους, τις ιδέες τους, το ήθος τους. Στις δημηγορίες,

στην παρουσίαση των απόψεων, στη δομή, στην επιχειρηματολογία φαίνονται και η ικανότητα του ιστορικού να αναλύει τα γεγονότα και το βάθος της σκέψης του.

Οι δημηγορίες είναι σημαντικό στοιχείο στην επιστημονική ανάλυση των ιστορικών γεγονότων, γιατί βρίσκονται σε αντιστοιχία τόσο με τα μεγάλα γεγονότα του πολέμου όσο και μεταξύ τους με το σχήμα «θέση-αντίθεση», με το οποίο κάθε ζήτημα εξετάζεται και από την αντίθετη άποψη.

#### Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ. Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΟΥ.

Η διαίρεση του έργου σε 8 βιβλία είναι μεταγενέστερη.

| ΒΙΒΛΙΑ                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 <sup>ο</sup>                                 | Αίτια του πολέμου, εξάίρεται η σημασία του.<br>Μέθοδος του συγγραφέα, έρευνα στις ιστορικές εξελίξεις από το μακρινό παρελθόν ως τις παραμονές του πολέμου («Αρχαιολογία»)<br>Η ανάπτυξη της αθηναϊκής δύναμης κατά την «50ετία» 479-432 π.Χ..<br>Οι τελευταίες διπλωματικές προσπάθειες, οι δυνάμεις των αντιπάλων. |
| 2 <sup>ο</sup> – 5 <sup>ο</sup><br>,<br>κεφ.24 | Γεγονότα της πρώτης δεκαετίας του πολέμου (431-421 π.Χ.)                                                                                                                                                                                                                                                             |
|                                                | Λεπτομερής έκθεση των όρων της ειρήνης του Νικία.<br>Οι συγκρούσεις δεν αργούν να ξαναρχίσουν.<br>Ο Θουκυδίδης συνθέτει ένα δεύτερο προοίμιο, για να υποστηρίξει ότι δεν πρόκειται για νέο πόλεμο, αλλά για συνέχιση του μεγάλου πολέμου.                                                                            |
| 5 <sup>ο</sup>                                 | Τα γεγονότα ως το 415 π.Χ. και ο συνταρακτικός «διάλογος» των Αθηναίων με τους πολιορκημένους κατοίκους της Μήλου για το δίκαιο του ισχυρότερου.                                                                                                                                                                     |
| 6 <sup>ο</sup> -7 <sup>ο</sup>                 | Εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία.                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 8 <sup>ο</sup>                                 | Αρχή της 3 <sup>ης</sup> περιόδου του πολέμου.<br>Εγκατάσταση μόνιμου σπαρτιατικού στρατοπέδου στη Δεκέλεια.<br>Ανάμιξη των Περσών στην ελληνική σύγκρουση.<br>Κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος της Αθήνας ως το 411 π.Χ.                                                                                      |

Η δήλωση του Θουκυδίδα ότι άρχισε να γράφει αμέσως μόλις ξέσπασε ο πόλεμος δεν ξεκαθαρίζει αν άρχισε να οριστικοποιεί τη μορφή του κειμένου του ή να συγκεντρώνει το υλικό του και να κρατάει σημειώσεις. Αν και η εξιστόρηση των γεγονότων διακόπτεται στο 411 π.Χ., είναι βέβαιο ότι ορισμένα τμήματα έχουν γραφτεί μετά το 404 π.Χ..

Οι ελάχιστες «εσωτερικές μαρτυρίες» στο έργο και οι υφολογικές παρατηρήσεις των μελετητών δεν αρκούν, για να οδηγήσουν σε ακλόνητα συμπεράσματα για το πότε συνέθεσε ο Θουκυδίδης το έργο του.